

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:

Brasiovu, piata mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Jof'a si Duminec'a.

Pretulu abonamentulu:

pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu seu
28 franci.

Anulu XLIII.

Se prenumera:

la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:

un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru facare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 56.

Dumineca, 25 | 13 Iuliu

1880.

O festivitate centralista in Vien'a

Brasiovu 24/12 Iuliu 1880.

Capital'a Austriei, Vien'a cea intotdeauna vesela, a voitu se petreca ver'a acesta in tacere mononana, pre candu Parisulu serba aniversarea marelui evolutiuni, eara Brusel'a aniversarea independenței sale, de aceea a arangiatu si ea o festivitate: primul tiru federalu austriacu.

Serbarea acest'a a tirorilor austriaci era menita de a intruni societatile de dare la semnu ale tuturor poporelor monarchiei, de aceea a fostu numitu „tiru federalu“, inse aceia cari in fapta sau adunatu dilele aceste in „Praterulu“ Vienei sa se concure in darea la tinta au fostu reprezentantii centralismului nemtiescu austriacu. „Tirulu federalu austriacu“ in realitate n'a avutu unu caracteru federalu, ci centralistu si serbarea, care avea la scopu a fi o serbare de infratire a poporeloru, devenitu o serbare cu tendintia espressa germana.

Si nici ca se potea altfelu tocmai acuma, candu partid'a centralista germana din Austri'a se opune in modu atatu de ostilu programului unui guvern, care voiesce egal'a indreptare a tuturor nationalitatilor. Comitatu centralu din Vien'a a tramisu, ce-i dreptu, invitatiuni in tote partile, ase pre candu se presentu unu numeru respectabilu de tirori esteri, Cehii, Polonii si Slovenii austriaci remasera frumusielu acasa. Caracteristicu este ca din partea slava li se imputa arangerilor serbarei, ca prin provincia au tramisu numai invitatiuni germane. Nemultumirea ce a produs'o acestu faptu, dovedesce mai multu ca ori-ce, ca comiteu vienesu n'a alesu bine momentulu pentru o serbare federala.

Nu voimu se imitam pe unele diare cehe, cari au disu, ca serbarea tirorilor austriaci are unu caracteru prussianu, der' atata potemu afirmu ca in tote cate s'au petrecutu dilele aceste in Vien'a unu capetatu impressiunea, ca acea serbare a avutu unu caracteru exclusivu germanu si centralistu. Inu casu ce s'a petrecutu cu ocaziunea unui „Comitatu“ festivu alu studentiloru tinentu in hal'a tiroriloru ne da o viua ilustratiune despre acest'a. Tirulu care a toastatu pentru partid'a centralista (Verfassungspartei) a fostu adeca chiamatu la ordine, de catre presedintele comitetulu centralu Dr. Sopp, care a declarat, ca a datu cuvintulu imperatulu, ca la serbare nu se voru atinge cestiuni nationale si de partida.

In adeveru a existatu dorint'a de a tinea serbarea intre margine neutrale, der' sangele apa nu se face si vedindu-se vreo diece mii de tirori germani in fata n'au potutu se lase se treca momentulu care a face pugina politica germana. „Wir wollen sein ein einzig Volk von Brüdern!“, ce cu alte cuvinte insemneza: „Hai, se ne damu man'a se fimu unu frati“, s'a repetitu de nenumerate ori in cursulu vorbiriloru, si acest'a a datu timbrulu in-tergei serbari.

De alta parte trebuie se recunoscemu, ca centralistii au avutu tendint'a ascunsa de a demonstra prin acest'a serbare in contra ministeriului de afare si a nationalitatiloru. Inca si astadi Nemtii austriaci mai credu a pote face presiune prin asemenea spectacule. De astadata inse efectulu, catu privesce politic'a interioara, a fostu tocmai contrariu serbarea tirorilor austriaci a documentatu la evidenta, ca centralistii germani sunt izolati si ca celelalte popore stau in taber'a federalista.

Germanii austriaci au doveditu in adeveru si in acest'a ocaziune, ca ei sunt acelu factoru politicu alu statulu, care, cumu dise „Deutsche Ztg.“, trebuie se ofere lunei spectacululu unei serbari grandioase si fara concursulu celorlalte nationalitati, si prin urmare ei sunt spriginulu celu mai puternicu alu statulu. Cumu voru dovedi ei inse, ca si

statulu ar' pote exista singuru numai cu alu loru concursu? Acest'a este imposibilu. Elementulu germanu formeza abia a patr'a parte din poporatiunea monarchiei si trei parti ale ei au demonstratu prin absentarea mai totala dela serbarile din Vien'a ca nu mai voiescu a fi portati de nasu de centralistii egoisti germani.

Ide'a centralismului suprematistu a facutu fiasco la festivitata tirorilor austriaci. Nici un'a din personalitatile de ore care insemnate politica ale capitalei nu a primitu a tinea macaru unu micu toastu. Toti incepundu dela Schmerling s'au abstinutu. Ei au avutu atata tactu de a semti, ca nu corespunde de locu impregiariloru actuale de a da unei festivitati ca acest'a, unu caracteru specificu germanu. Declamatiunile cu misiunea cea mare a culturi germane, nu mai posedu adi nici o valore practica. Ar' fi timpul ca Germanii Austriei se recunosca ca pentru monarchia exista numai o scapare: catu mai grabnic'a realizare a principiulu egalei indreptari nationale.

Cronic'a evenimentelor politice.

In Boemi'a lupt'a pentru limba devine pe di ce merge mai infocata. Diarele cehe se plangu asupra atacuriloru, ce le intimpina Cehii din partea germanismulu. Trebuie ca bol'a germanismulu se fia curata radicalu. Ordonant'a ministeriala privitoare la egalitatea limbiloru tierii a inceputu a fi esecutata in Boemi'a cu tota seriozitatea, desi Nemtii si chiar si judecatorii centralisti se opunu din tote puterile de a recunosca egal'a indreptare a limbii cehe. Unu casu intemplatu de curendu ilustraza viu luptele actuale pentru limba. La tribunalulu comercialu din Böhmisch-Leipa a fostu presentatu unu cambiu (politia) scrisu in limba ceha, der' tribunalulu nu l'a primitu din motivu, ca in Böhmisch-Leipa numai limba germana este cea usuata (landesüblich). Advocatulu partii s'a adressatu la Curtea de apelu in Prag'a, aratandu, ca si limba ceha e usuata in cerculu judecatorescu dela Leipa. Curtea de apelu asupra acestui recursu a decisu in adeveru, ca conformu circularei dela 30 Maiu 1848 chartiile au a fi resolute in limba, in care au fostu presentate, si ca dupa § 13 alu proceduri civile si limba ceha este „landesüblich“. Pe bas'a acestei decisiuni tribunalulu comercialu din Böhmisch-Leipa a si resolutu incus'a cambiala cehica, in limba ceha.

Cu ocaziunea discussiunei asupra introducerii limbii germane in gimnasiulu superioru dela Brody, mai multi membri ai dietei galitiane au cerutu trecerea la ordinea dilei asupra acestui proiectu, vorbindu in contra germanisarei orasiului Brody, care e locuitu mai totu de jidovi. Polonii imputa evreiloru, ca pe de-o parte voiescu se treca de patrioti mari poloni, pe de alta parte sunt instrumentele cele mai servile ale germanismulu; Vin'a poloniloru este inse, deca astadi evreii ocupa o pozitiune atatu de forte in Galiti'a. Dr. Grocholski a consiliatu pe dieta, se nu respinga proiectulu ministerialu, care se trage inca dela ministeriulu trecut, ca prin aceea ar' face se se latisca parerea, ca Polonii ar' voi se impuna limba loru cu forti'a. Ce se le faci evreiloru dela Brody, deca ei preferu a se da de germani? In fine fu retrasa propunerea de trecere la ordinea dilei si o alta propunere de amanare fu respinsa, cu 65 contra la 37 voturi. Asiadér' gimnasistii evrei din Brody voru ave fericirea de a fi instruiti in limba germana.

„Deutsche Ztg.“ se plange cu ocaziunea acest'a, ca dupa legea galitiana dela 22 Iuniu 1867 nu este cu putintia de a se infintia in Galiti'a o scola media germana, fara consentimentulu dietei, cu tote ca 800,000 locuitori ai Galitiei au de

limba a loru materna pe cea germana. Numai doue gimnasii nemtiesci exista in Galiti'a, unulu micu in Brody si altulu completu in Lemberg. Deca dice „D. Z.“, diet'a galitiana a incuviintiatu totusi, ca institutulu din Brody se devina completu, meritulu nu e alu Poloniloru, ca maiortatea loru a votatu in contra si numai o minoritate impreuna cu Rutenii si cu Evreii s'au pronuntiatu in favorea scolei din Brody.

Nu pugina sensatiune a facutu scirea, ca Sultanulu a cerutu dela guvernulu germanu, ca se-i tramita unu numeru ore-care de functiunari germani cu scopu, ca se-i ajute la administrarea Turciei. De cinci luni, se dice, negocietza Porta cu d. de Bismarck despre acest'a, acuma guvernulu dela Berlinu a consentitu si peste puginu Turci'a va fi administrata de functiunarii prussiani. Mai tote resorturile, celu de finante, de resbelu, de lucrari publice si de esterne voru fi conduse de acesti functiunari. Consiliarulu prussianu Wettendorf a si fostu numitu subsecretariu de stat in ministeriulu de finante dandui-se unu salariu de 300,000 piastri si o locuinta in palatulu Dogma-Bagdje.

Ce motive au indemnatu pe Porta ca se cora functiunari germani si ce a indemnatu pe Bismarck ca se ii de? Sultanulu — se dice — privesce, cu neincredere la Angli'a si la Franca, cari facu o presiune atatu de mare asupra-i si a voitu se se emancipeze incatuvu puindu-se indirectu sub protectoratulu germanu. Principele Bismarck se si schimbatu portarea s'a aspra ca tra Porta de candu s'a departatu de Russi'a intrandu in intimitate cu Austri'a. Diarele bismarkiane incepu a se folosi de unu limbajiu mai binevoitoru ca tra Turci'a. Germani'a a adoptatu, se dice, politic'a baronului Haymerle si voiesce se satisfaca dorintei austriace de a se sustiené status quo si de a se paralisu infuinti'a si a Angliei la Bosforu.

„Alta intrebare este — scrie „Deutsche Ztg.“ — deca Bismarck lucrza numai, ca amicu alu Austriei, ori porta pe socotel'a propria germana o politica orientala in stilu mare. Deocamdata siede germanulu de Hohenzollern in Bucuresti si germanulu Alecsandru de Battenberg in Sof'a, pre candu functiunari germani se prepara, de a lua insusi in mana administrarea in Constantinopolu. Pote, ca se va adeveri odata in modu surprindetoriu marele cuventu, ca Orientulu trebuie se fia supusu intereselor de cultura germane.“ — Eata cu ce sperantie se porta prussacii dela Berlinu si dela Vien'a. Germanismulu a inceputu a concuru cu Slavismulu in Orientu, care va ajunge in fine deasupra?

Presedintele camerei franceze d. Gambetta a reportatu unu nouu triumfu in 18 I. c. cu ocaziunea festivitatii distribuirei premiilor la concurentii societatoru filarmonice si musicale ce a avutu locu in cerculu lui electoralu, arondismentulu Belleville (Parisu). Gambetta a presidatu la impartire. Elu a fostu primitu cu strigate de „Se traiasca Republic'a! Se traiasca Gambetta“. Fetitie imbracate in albu si alte, formandu cu imbracamintea loru tricolorulu francesu, l'au salutat, l'au intimpinatu cu buchete de flori. Gambetta a serutatu pe fiecare din aceste fetitie ale cetataniloru radicali din Belleville.

Dupa ce music'a a cantatu „Marseilles'a“ primariulu Metivier a datu espressionu intr'unu discursu recunoscintei locuitoriloru ca tra Gambetta, care a facutu atatu de multu pentru ei, pentru Franca si pentru Republica. Gambetta a respunsu celor din Belleville pentru arangierea acestei frumose serbari posterioare. „Din tote nenorocirile trecutulu, din tote pericolele s'a redicatu poporulu si armat'a, care sunt un'a si nedespartite in Franca, in Republica. Se serbamu der' adi serbarea pacii si se damu doveda, ca niciodata nu voru is-

